

УДК 329(430)

Новак Олександр,

Аспірант кафедри міжнародних відносин і регіональних студій
факультету міжнародних відносин Східноєвропейського національного університету
імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна
novakoleksandr93@gmail.com

ЗОВНІШНЬПОЛІТИЧНІ ПОЗИЦІЇ ПАРТІЇ ЗЕЛЕНИХ НІМЕЧЧИНИ

Політична партія Німеччини «Союз-90/Зелені» (частіше вживана назва – Партія зелених) заснована в 1993 році на об'єднанні з'їзді східнонімецького «Союзу-90» і федеральної Партії зелених. Відповідно до своєї ідеології партія має яскраво виражений екологічний характер. Важлива складова частина її програми – поєднання ринкової економіки з необхідністю збереження природи й навколишнього середовища під державним контролем. Німецькі «зелені» досягли відмови від атомної енергії, виступають за освоєння та використання поновлюваних джерел енергії. Хоча не всі цілі Партії зелених є досяжними, їхні концепції в галузі екології не лише дали змогу серйозно поліпшити ситуацію в цій галузі на території Німеччини, але й змусили всі основні політичні партії ФРН внести відповідні положення у свої програми. У зовнішньополітичному вимірі основна ідея партії ґрунтується на пацифізмі та мирі, тобто відмови від будь-яких військових методів вирішення конфліктів. Проте партія змінила свою думку з цього питання значною мірою під впливом Йошки Фішера, який був міністром закордонних справ Німеччини й ініціював участь держави у військовій операції НАТО в Югославії. Протягом тривалого часу «зелені» послідовно підтримували Туреччину в її євроінтеграційних прагненнях. Однак, зважаючи на проведення більш агресивної політики Туреччини стосовно Сирії, партія почала виступати проти режиму Реджепа Ердогана. Опитування різних соціологічних інститутів, зроблених у першій половині 2020 р., різняться, але практично всі вони вказують на те, що є зараз у «зелених» електоральної бази вистачило б для того, щоб увійти в уряд на правах молодшого партнера консерваторів, замінивши в цій ролі соціал-демократів. З огляду на зростання популярності Партії зелених, постає необхідність детального вивчення її зовнішньополітичних орієнтирів, які, ураховуючи статус Німеччини в Європейському Союзі, потенційно матимуть вплив не лише на німецьку, а й на загальноєвропейську політику.

Ключові слова: Німеччина; зовнішня політика; Партія зелених; «зелені»; ідеологія.

1. ВСТУП

Як і збереження навколишнього середовища, проблема миру після Другої світової війни стала особливою догмою громадської мобілізації в Німеччині, особливо в лівих і прогресивних колах. Починаючи з протестів проти озброєння бундесверу, створеного 1955 р., вступу Західної Німеччини в НАТО, протидії розміщенню ядерної зброї на німецькій землі в 1950-х рр., потужних масових виступів проти в'єтнамської війни, вимог відмови від застосування військової сили, особливо німецької, поступово виник запит на створення політичної сили, яка відстоюватиме подібні ідеї. Отже, у 1979 р. у ФРН створено Партію зелених, яка в 1993 р. об'єдналась із «Союзом 90» – об'єднанням трьох некомуністичних політичних груп Східної Німеччини. Із тих пір німецькі «зелені» представлені в парламенті політичною партією «Союз 90 / Зелені», хоча в політичному дискурсі її спрощено називають Партією зелених.

Виходячи з програмних документів партії, із моменту її реорганізації вона незмінно була поборником миру, а одним із чотирьох стовпів діяльності «зелених» визначено «мир і пацифізм». Проте пацифістська орієнтація Партії зелених дещо ослабла, особливо після першої каденції у федеральному уряді (1998–2001 рр.), однак перевага, що надається невійськовим методам вирішення конфліктів, і відмова від військової сили залишаються її найважливішими догмами в зовнішній політиці.

Мета статті – дослідження зовнішньополітичних орієнтирів політичної партії «Союз 90/Зелені» з погляду ідеології «зелених» та розгляд програмних засад партії стосовно ключових аспектів міжнародної політики Німеччини.

Методика дослідження. Основним методом, який використано в ході цього дослідження, є контент-аналіз, адже для досягнення мети статті потрібно проаналізувати партійні програми, а також публікації в ЗМІ, що стосуються тематики дослідження.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Політична ідеологія «зелених» ґрунтується на тому, що будь-яке застосування сили має бути крайнім засобом і може – у суворо визначених рамках – можливо лише задля запобігання геноциду або гуманітарної катастрофи. Із середини 1990-х рр. позиція німецьких «зелених» щодо застосування військової сили зазнала деяких змін після різанини в Сребрениці в 1995 р., жертвами якої стали понад 8 тис. мусульман, що вважається наймасовішим злочином у Європі після Другої світової війни. Наперекір пункту партійної програми, у якому йдеться про пацифізм, половина «зелених» депутатів Бундестагу проголосувала за те, щоб Німеччина направила сили швидкого реагування в Боснію. Отже, Партія зелених визнала, що в неї немає відповіді на питання про те, як зупинити сербів і захистити цивільне населення. Дещо пізніше лідер партії Йошка Фішер, який у 1998–2005 рр. займав пост міністра закордонних справ ФРН, стверджував, що за певних, можливо, навіть унікальних історичних обставин, у ситуації, яку можна порівняти з геноцидом, яка, на його думку, склалася в Боснії, потрібно на час відмовитися від священної миролюбності в ім'я порятунку більшого – життів тисяч ні в чому не винних людей, а якщо потрібно, то й здійснити військову інтервенцію [1].

Військова операція НАТО в Югославії у зв'язку з конфліктом у Косово, що почалася навесні 1999 р., стала для пацифістських принципів «зелених» ще одним випробуванням на міцність. Партія на той час входила до урядової коаліції, а Йошка Фішер був не лише міністром закордонних справ Німеччини, а й віце-канцлером. Червоно-зелений уряд, очолюваний соціал-демократами й зеленими (по одному представнику), у 1999 р. прийняв несподіване рішення: ФРН як член НАТО вступає в повітряну війну проти Югославії. Уперше після Другої світової війни німецькі збройні сили брали активну участь у військових діях. Звичайно, німецькі війська й раніше були задіяні у військових операціях за межами Німеччини, але це були операції з порятунку людей, постачання продовольства, допомоги під час катастроф і стихійних лих. Жодна з них не припускала застосування зброї. Хоча федеральний уряд неодноразово відправляв німецький військовий контингент за кордон, ці рішення ніколи не давалися легко, їх прийняття завжди супроводжувалися різкими розбіжностями.

Якщо суворе дотримання пацифістських ідеалів більше не є безумовною частиною ідеології та іміджу «зелених», то лише тому, що це вступило в конфлікт із правами людини, відстоювати, які «зелені» також вважають своїм обов'язком. Ми стверджуємо, що «Союз 90/Зелені» і в майбутньому має намір боротися за припинення превентивних воєн, військових вторгнень і воєн, продиктованих відстоюванням національних інтересів, керуючись переконанням, що такі війни неефективні як політична стратегія та йдуть урозріз із гуманістичним мисленням.

Як свідчить практика, «зелені» можуть змиритись із застосуванням військової сили в гуманітарних цілях або навіть вітати такі дії, але вони категорично не сприймають збройні конфлікти, породжені, на їхню думку, волонтаризмом та опортунізмом. Саме тому вони висловили глибокі сумніви з приводу участі Німеччини у військовій операції в Афганістані у 2001 р., беззастережно відмовилися від участі Німеччини в іракській війні у 2003 р., були проти військової кампанії НАТО в Лівії у 2011 р. Однак бундесвер бере участь у військових операціях за кордоном у всьому світі, передусім в Афганістані, хоча військова присутність Німеччини в інших країнах, безсумнівно, менша, ніж в американських, британських й інших військ НАТО (наприклад в операції в Афганістані станом на 2014 р. брали участь 2695 німецьких військовослужбовців, 5200 – британських, 32800 – американських).

Традиційно важливим для німецьких партій у їхніх програмах є трек стосовно відносин із Туреччиною. У передвиборчій програмі Партії зелених на виборах до Бундестагу 2013 р. йшлося про те, що через 50 років після підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом процес євроінтеграції Туреччини потребує нового підйому [1]. Згідно з цим документом, це питання перебувало серед пріоритетних, процес повинен бути орієнтований на результат, а переговори самі по собі могли сприяти реформам у сфері прав людини й свободи преси. Оскільки «зелені» виступають проти кореляції між членством у ЄС і релігійною ідентичністю, то, згідно з партійною концепцією 2013 р., Туреччина повинна стати членом Євросоюзу після виконання всіх необхідних критеріїв.

Однак у наступні роки ситуація кардинально змінилась у зв'язку із загостренням ситуації між Туреччиною й Сирією. Турецький уряд із 2014 р. активно використовує артилерію для нанесення ударів у відповідь проти сирійських військ, які обстрілюють прикордонні райони Туреччини. Партія

зелених почала засуджувати такі дії, а Президент Туреччини Реджеп Тайїп Ердоган, зі свого боку, у 2017 р., напередодні виборів до Бундестагу, закликав німецьких виборців турецького походження не голосувати за кандидатів від партій ХДС/ХСС, СДПН і «Союз–90/Зелені», оголосивши їх ворогами Туреччини [2]. У листопаді 2019 р. Партія зелених на своєму з'їзді більшістю голосів підтримала пропозицію про бойкот Туреччини й закликала ввести фінансові санкції щодо Реджепа Ердогана, Кабінету міністрів та армії Туреччини. Члени Партії зелених також зажадали повного припинення експорту зброї до Туреччини й скасування домовленостей між ЄС і Туреччиною [3]. Це рішення стало відповіддю на початок турецької військової операції в Сирії «Джерело миру», спрямованої, передусім, проти курдських збройних формувань. Цікавим на цьому тлі фактом виглядає обрання в листопаді 2019 р. мером Ганновера представника Партії зелених Белита Оная, який народився в родині турецьких мігрантів, які переїхали зі Стамбула в 1970-х рр.

Напередодні виборів у 2017 р. в програмах німецьких партій почала приділятися увага відносинам із Росією. «Зелені» вважають, що на Росію покладено значну частку відповідальності за виникнення вогнищ конфліктів у світі. У партійній програмі 2017 р. підкреслено, що Росія під керівництвом Володимира Путіна, порушуючи міжнародне право, анексувала Крим, реалізувала військові дії на Сході України, пішла на жорстоке військове втручання на стороні Башара Асада в Сирії й тим самим призвела до значного зростання міжнародної напруженості. Зовнішню політику Кремля «зелені» називають агресивною та великодержавною, вони серйозно ставляться до нових страхів східноєвропейських країн за свою безпеку, закликають урахувати їхні інтереси, наприклад під час обговорення проекту «Північний потік–2». «Союз–90/Зелені» зазначає, що врегулювання конфлікту на Сході України може бути лише політичним і дипломатичним. При цьому цілеспрямовані санкції проти відповідальних осіб, публічні або приватні інститути вони вважають дієвим засобом зовнішньої політики та виступають за їх збереження щодо Росії [4]. Потрібно зазначити, що стосовно санкцій проти Росії Партія зелених, будучи найбільш орієнтованою на правозахисну тематику політичною силою в Німеччині, критикує Росію у зв'язку з подіями в Україні більше, ніж будь-яка інша політична партія у ФРН.

Німецькі «зелені» та пов'язаний із партією Фонд імені Гайнріха Бйолля займають усе більш відкрито проукраїнську позицію, особливо після подій Євромайдану. Вони частково прирівнюють емансипаційний імпульс Революції гідності до протестів західнонімецьких студентів у 1968 р., що породили рух «зелених», а також до антикомуністичного повстання в НДР у 1989 р. [5].

Група молодих проукраїнських політиків й активістів продовжує лінію, раніше визначену німецькими депутатами Європарламенту у 2014–2019 рр. від Партії зелених Ребеккою Хармс, Ральфом Фюксе, Марілуїзою Бек. У Бундестазі, зокрема, Овід Нуріпур і Мануел Зарацін приділяють особливу увагу Україні. У Європарламенті обрані у 2019 р. німецькі депутати від Партії зелених Віола фон Крамон (колишня депутатка Бундестагу) і Сергій Лагодінській (раніше – співробітник Фонду Бйолля) безпосередньо займаються українськими питаннями.

Для партії «Союз 90/Зелені» євроінтеграція є одним із найважливіших пріоритетів усієї політичної діяльності. Згідно з їхньою партійною програмою, ключові європейські проблеми не можуть бути вирішені в рамках національних держав та урядів. «Зелені» також вважають, що процес розширення ЄС остаточно не завершений. У цьому контексті важливо зазначити, що найбільших успіхів на виборах до Європарламенту у 2019 р. «зелені» досягли саме в Німеччині – вони удвічі покращили результати, порівняно з виборчою кампанією 2014 р., отримавши підтримку 20,5 % німців, що може свідчити про підтримку партії з боку єврооптимістів.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Основою зовнішньополітичної програми Партії зелених із моменту її заснування був пацифізм, що повністю відповідає ідеології «зелених». Члени партії брали участь у великій кількості протестних демонстрацій, спрямованих проти розміщення на території Німеччини ядерної зброї США, а в 1980-х рр. «зелені» скептично ставилися до членства Німеччини в НАТО. Проте з кінця 1990-х рр. «зелені» беруть активну участь у захисті миру, у тому числі засуджуючи дії Туреччини в Сирії та агресивну політику Росії щодо України.

Партія «Союз 90/Зелені» станом на середину 2020 р. займає третє місце за рівнем підтримки серед електорату ФРН. Зростання популярності «зелених» у німецькому суспільстві ми вбачаємо позитивним сигналом для Києва, адже ця політична сила є прибічником територіальної цілісності України, виступає за продовження санкцій проти Російської Федерації, а також підтримує політику розширення ЄС. Можливе глибоке реструктурування складу Бундестагу після виборів у 2021 р. та подальше формування нового уряду, до якого можуть увійти «зелені», вимагає розробки нових підходів до розвитку відносин із Німеччиною з боку України, у тому числі враховуючи ідеологічні особливості партії «Союз 90/Зелені».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Марковиц А., Клэвер Дж. Тридцать лет в Бундестаге/Фонд им. Генриха Бёлля, 2016. URL: https://ru.boell.org/sites/default/files/30let_v_bundestage_web.pdf
2. Ромашенко С. Эрдоган призвал турок в ФРГ не голосовать за ХДС и СДПГ. *Deutsche Welle*. 18 августа 2017 г. URL: <https://www.dw.com/ru/эрдоган-призвал-турок-в-фрг-не-голосовать-за-хдс-и-сдпг/a-40150358>
3. Партия зелёных в Германии предложила бойкотировать Турцию. *ParsToday*. 18 ноября 2019 г. URL: <https://parstoday.com/ru/news/world-i107216>
4. Жолквер Н. Что пишут партии ФРГ о России в своих предвыборных программах? *Deutsche Welle*. 15 сентября 2017 г. URL: <https://www.dw.com/ru/что-пишут-партии-фрг-о-россии-в-своих-предвыборных-программах/a-40506937>
5. Умланд А. Может ли Германия стать главным союзником Украины. *Апостроф*. 12 августа 2019 г. URL: <https://apostrophe.ua/article/politics/foreign-policy/2019-08-12/mojet-li-germaniya-stat-glavnyim-soyuznikom-ukrainyi/27274>

Матеріал надійшов до редакції 06.11.2019 р.

FOREIGN POLITICAL POSITIONS OF THE GREEN PARTY OF GERMANY

The German political party «Bündnis 90/Die Grünen» or simply Green Party was founded in 1993 at the unifying congress of the East German «Bündnis 90» and the Federal Green Party. According to its ideology, the party has a clearly defined environmental character. An important component of its program is the combination of a market economy with the need to preserve nature and the environment under the state control. The German Greens have renounced nuclear energy, advocate the development and use of renewable energy sources. Although not all the goals of the Green Party are achievable, their concepts in the field of ecology have not only significantly improved the situation in this area in Germany, but also forced all major political parties in Germany to make appropriate provisions in their programs. In the foreign policy dimension, the main idea of the party is based on pacifism and peace, i.e. the rejection of any military methods of conflict resolution. However, the party changed its mind on the issue largely under the influence of Joschka Fischer, who was the foreign minister of Germany and initiated the country's participation in NATO's military operation in Yugoslavia. For a long time, the Greens have consistently supported Turkey in its European integration aspirations. However, given more aggressive Turkish policy towards Syria, the party has begun to oppose Recep Tayyip Erdogan's regime. Surveys of different sociological institutions conducted in the first half of 2020 differ, but almost all of them indicate that now the «green» electoral base would be enough to enter the government as a junior partner of the conservatives, replacing in this role social democrats. Given the growing popularity of the Green Party, there is a need for a detailed study of its foreign policy guidelines, which, considering status of Germany in the European Union, will potentially have an impact not only on German but also on European policy.

Key words: Germany, foreign policy, Green Party, «Greens», ideology.

REFERENCES

1. Markovits, A., Klaver, J. (2016). Thirty Years in the Bundestag/Heinrich Böll Stiftung. URL: https://ru.boell.org/sites/default/files/30let_v_bundestage_web.pdf (in Russian).
2. Romashenko, S. (2017). Erdogan Urged Turks in Germany not to Vote for CDU and SPD. *Deutsche Welle*. 18 August. URL: <https://www.dw.com/ru/эрдоган-призвал-турок-в-фрг-не-голосовать-за-хдс-и-сдпг/a-40150358> (in Russian).
3. Green Party in Germany Proposes to Boycott Turkey (2019). *ParsToday*. 18 November. URL: <https://parstoday.com/ru/news/world-i107216> (in Russian).

4. Zholkver, N. (2017). What do the German Parties Write About Russia in Their Election Programs? *Deutsche Welle*. 15 September. URL: <https://www.dw.com/ru/что-пишут-партии-фрг-о-россии-в-своих-предвыборных-программах/a-40506937> (in Russian).
5. Umland, A. (2019). Can Germany Become the Main Ally of Ukraine. *Apostrof*. 12 August. URL: <https://apostrophe.ua/article/politics/foreign-policy/2019-08-12/mojet-li-germaniya-stat-glavnyim-soyuznikom-ukrainyi/27274> (in Russian).

УДК 35.08(477)

Малиновський Валентин,

доктор політичних наук, професор,
 професор кафедри соціального забезпечення та гуманітарних наук,
 Луцький національний технічний університет
 valentyn.volyn@gmail.com
 ORCID ID: 0000-0003-2017-553X

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ПОНЯТТЯ «ПУБЛІЧНА СЛУЖБА»

У статті досліджено поняття «публічна служба» – одну з ключових категорій наукової галузі «публічне управління та адміністрування». Зауважено, що, на відміну від західної традиції публічної адміністрації, у якій цей термін має доволі тривалу історію, у вітчизняній науці й практиці публічного управління він є порівняно новим. Зокрема, у національній нормативно-правовій сфері поняття «публічна служба» вперше з'явилося у 1998 р., а в законодавчій – у 2005 р. При цьому лише останніми роками цей термін займає належне місце як у теорії та практиці публічного управління й адміністрування, так і у сфері нормативно-правового регулювання.

Проаналізовано законодавчі та наукові підходи щодо концептуалізації цієї системної категорії, зокрема широкі й вузьке трактування, а також комплексний підхід до її розуміння, що дало можливість на основі критичного їх аналізу зробити висновок щодо незавершеності зазначеного процесу. Зважаючи на такий стан наукової розробки досліджуваної категорії, а також аналіз законодавчих і наукових напрацювань із зазначеної тематики, сформульовано оригінальне визначення терміна «публічна служба» як комплексного поняття, своєрідної теоретичної конструкції, що об'єднує всі види служб, котрі реалізують публічні функції й надають публічні послуги фізичним і юридичним особам. Також запропоновано основні характеристики вітчизняного інституту публічної служби в Україні.

Зважаючи на стан наукової розробки зазначеної наукової категорії, важливим завданням, що постало перед вітчизняною управлінською наукою, називаємо визначення всіх видів служб, котрі охоплюються поняттям «публічна служба», їх теоретичне обґрунтування й систематизація з урахуванням вітчизняної специфіки публічного управління та процесів реформування публічної адміністрації й територіальної організації влади.

Ключові слова: публічна служба, державна служба, муніципальна служба, публічний службовець, інститут публічної служби.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Сучасні процеси становлення демократичної, правової, соціальної держави, розвиток громадянського суспільства, інтеграція України до європейського співтовариства неможливі без функціонування ефективного інституту публічної служби – ключового механізму держави. Однак вітчизняні наукові розробки з цієї тематики лише починають з'являтися, що пояснюється домінуванням до останнього часу інституту державної служби, котрий охоплював інші види публічної служби в межах освітнього напрямку «Державна служба».

Однак кардинальні зміни, пов'язані зі зміною назви галузі знань і найменування спеціальності – «Публічне управління та адміністрування», прийняття нового Закону України «Про державну службу», а також процеси децентралізації влади, що суттєво змінили співвідношення державної й муніципальної служби, потребують відповідної ґрунтовної наукової корекції. У зв'язку з цим управлінська наука